

Debatt

Organiserade partnerskap i lärarutbildning lägger grunden för praktknära forskning

Maria Jarl

Institutionen för pedagogik och specialpedagogik, Göteborgs universitet

Kontakt: maria.jarl@gu.se

Magdalena Taube

Enheten för skolsamverkan, ämneslärarutbildning och kompletterande

lärarutbildning (SÄL), Göteborgs universitet

Kontakt: magdalena.taube@gu.se

Tidigare artiklar i debatten om praktknära forskning har uppmärksammat den nationella försöksverksamheten med samverkan kring praktknära forskning, benämnd ULF, som pågår 2017-2021. Persson (2020, s. 1) menar att huvudsyftet med ULF är att ”få till stånd mera praktknära forskning” och för Serder och Malmström (2020) handlar ULF om att ”forskare och lärare ska bedriva projekt tillsammans” (s. 106). Båda artiklarna diskuterar vad praktknära forskning är. Serder och Malmström (2020) menar att ULF sker inom ett evidensparadigm och ser en risk att frågor om vilka metoder som fungerar bäst ersätter mer kontextnära frågor om vilka processer som pågår i ett klassrum. Persson (2020) frågar vem som har makten att avgöra vad som är praktknära: politiska beslutsfattare, skolhuvudmän, skolans verksamma eller forskare.

Vi menar att bilden av ULF i tidigare artiklar är för snäv. Det primära syftet med ULF är inte praktknära forskning i sig. Syftet är att utveckla och pröva former för samverkan kring praktknära forskning mellan lärosäte och skolhuvudmän, inom ramen för samarbetsavtal, så kallade ULF-avtal, mellan parterna. ULF handlar ytterst om att skapa en infrastruktur för samverkan

som stärker den vetenskapliga grunden i lärarutbildningarna och i skolan (Utbildningsdepartementet, 2017). Sett ur detta perspektiv uppfattar vi att det saknas grund för farhågan att den praktiktäna forskningen ensidigt skulle fokusera på metoder som fungerar eller att det skulle vara ett problem att andra än lärarna är med och definierar vad som är praktiktäna.

I artikeln diskuterar vi ULF-avtalens centrala funktion. Vi utgår från våra erfarenheter av att leda ULF-arbetet vid Göteborgs universitet, ett av fyra universitet som ansvarar för ULF på regeringens uppdrag.

Forskningen om partnerskap i lärarutbildning bekräftar vikten av att strukturera och organisera samarbetet mellan lärosäten med lärarutbildning och skolor där lärarstudenterna har praktik (Lillejord & Børte, 2016; van Schaik et al., 2018; Faglig Råd for Lærerutdanning, 2020). Begreppet partnerskap markerar att samarbetet är ömsesidigt och formaliserat. I en forskningsöversikt betonar Lillejord och Børte (2016) vikten av strategiskt ledarskap för att stärka dialogen mellan forskare och lärare. Initiativ för att skapa fördjupad samverkan är inte självreglerande, menar de, eftersom forskare och lärare traditionellt har tillhört olika sammanhang med sin specifika kultur och kunskapssyn. Liknande slutsatser dras i en forskningsöversikt av vad som främjar och hindrar lärares användning av forskning (van Schaik et al., 2018). Den visar att allt fler studier pekar på betydelsen av ledarskap och strukturerade samarbeten mellan skolor och lärosäten, som komplement till det författarna kallar småskaligt samarbete på individnivå (van Schaik et al., 2018, s. 57).

ULF-arbetet vid Göteborgs universitet leds och bedrivs gemensamt av universitetet och skolhuvudmännen i Göteborgsregionen. Inledningsvis kartlades erfarenheter av praktiktäna forskning hos huvudmännen och på universitetet. Ett återkommande grundtema av ömsesidigt intresse framträdde tydligt: vikten av att etablera jämlika samverkansstrukturer. Grunden i ULF-arbetet är därför samverkan i alla led.

2018 tecknade universitetet ULF-avtal med 13 kommunala skolhuvudmän, och 2019 med tre fristående.¹ ULF-avtalen reglerar parternas avsikter och åtaganden, bland annat den centrala aktiviteten i samarbetet: utlysning, i två steg, av projektmedel för praktiktäna forskning. Vårt grundantagande är att utlysningen fungerar som ett nav kring vilket lärare och forskare börjar samarbeta. Vi antar också att samarbetena som etableras fungerar som ett ”proof of principle” på att praktiktäna forskning bidrar till att stärka skolans och lärarutbildningens vetenskapliga grund, vilket i förlängningen stimulerar långsiktiga samarbeten och satsningar.

För att säkerställa att projekten som beviljas medel håller hög vetenskaplig kvalitet och samtidigt bidrar till kunskap som har direkt nytta och användbarhet i huvudmännens verksamhet, utförs bedömningsarbetet av en kommitté med bred och tvärande kompetens. Kommittén består av fyra ledamöter från skolverksamheterna och fyra från universitetet.

De forskningsskisser som bedöms ha störst potential inbjuds att lämna in en fullständig ansökan i steg två. Utlysningen är öppen för tillsvidareanställda på universitetet och hos skolhuvudmän med ULF-avtal, men i den fullständiga ansökan måste huvudsökande vara disputerad. Fullständiga ansökningar måste inkludera minst ett samarbete mellan en forskargrupp och en skola. Dessutom ska skolhuvudmannen intyga att goda förutsättningar skapas för projektets genomförande om det beviljas medel. Fullständiga ansökningar bedöms enligt kriterierna: forskningsprojektets potential att stärka a) den vetenskapliga grunden i skolan och b) samverkan, c) forskningsprojektets vetenskapliga kvalitet, samt d) planerad spridning av projektets forskningsresultat.

I den ovan nämnda forskningsöversikten drar Lillejord och Børte (2016, s. 557) slutsatsen att den ”optimala lösningen” för att etablera välfungerande partnerskap ”tycks vara konkreta samarbetsprojekt där parterna tillsammans skapar en gemensam produkt”.² ULF-avtalen vid Göteborgs universitet är i sig en produkt av parternas samarbete på ledningsnivå. Men framförallt lägger de grunden för konkreta samarbeten mellan lärare och forskare med målet att generera forskning av hög kvalitet som också är relevant för huvudmännens verksamhet.

ULF-avtalen ger den praktiknära forskningen legitimitet och förutsättningar.

Tabell 1. Sammanfattning utfallet av utlysningar som genomförts inom ULF vid Göteborgs universitet (Siffrorna i tabellen anger antal. Begreppet skolenheter inbegriper även förvaltningsenhet).

		Utlysning 2018/2019	Utlysning 2019/2020
	ULF-avtal GU-skolhuvudman	13	16
Steg 1	Forskningsskisser	104	62
	Representerade skolhuvudmän	7	8
	Representerade fakulteter	7	3
Steg 2	Forskningsansökningar	17	13
	Representerade skolhuvudmän	10	7
	Representerade fakulteter	5	3
	Skolenheter	34	42
Finansierade	Forskningsansökningar	8	6
	Representerade skolhuvudmän	4	4
	Representerade fakulteter	4	2
	Skolenheter	17	24

Tabell 1 sammanfattar utfallet av de två utlysningar som genomförts inom ULF vid Göteborgs universitet. Det framkommer att lärare från flertalet skolhuvudmän som tecknat ULF-avtal har deltagit i de två utlysningarna, liksom forskare från flertalet universitetsfakulteter. De finansierade projekten har bred representation från skolenheter, skolhuvudmän och fakulteter.

ULF-avtalen har således möjliggjort ett omfattande deltagande från lärare och forskare. Det stora antalet skisser från skolverksamheterna är särskilt viktigt att uppmärksamma. Vi uppfattar att de speglar lärares intresse av fördjupad kunskap om och förståelse för den egna praktiken, snarare än ett sökande efter de rätta metoderna som Serder och Malmström befarade. Med samverkan kring avtal, bedömningsprocesser och ansökningar vill vi, för att återknyta till Perssons fråga, markera att parterna tillsammans måste avgöra vad som är praktikinära kunskap med hög kvalitet och relevans. Men om vi har rätt i vårt antagande att forskningsprojekten leder till långsiktig samverkan kring praktikinära forskning återstår att se.

NOTER

¹ ULF-avtalen inkluderar samtliga skolformer som identifieras i skollagen (SFS 2010:800, kap 1).

² Vår översättning.

REFERENSER

Faglig Råd for Lærerutdanning (2020). Partnerskap i lærerutdanningene – et kunnskapsgrunnlag. Delrapport 1. Hämtad 2020-08-19, <https://www.regjeringen.no/contentassets/9969c3f46f0c4a4f95ed9eee70b3ed19/partnerskap-i-larerutdanningene---et-kunnskapsgrunnlag.pdf>

Lillejord, Sølvi & Børte, Kristin (2016). Partnership in teacher education – a research mapping. *European Journal of Teacher Education*, 39(5), 550-563. <http://dx.doi.org/10.1080/02619768.2016.1252911>

Persson, Anders (2020). Dubbel närhet och distans behövs i praktikinära forskning. *Pedagogisk Forskning i Sverige*, 25(2-3), 149-152. <https://doi.org/10.15626/pfs25.0203.07>

Serder, Margareta & Malmström, Martin (2020) Debatt. Vad talar vi om när vi talar om praktikinära forskning? *Pedagogisk forskning i Sverige*, 25(1), 107-109. <https://doi.org/10.15626/pfs25.01.07>

Utbildningsdepartementet (2017). *Regeringsbeslut. Uppdrag om försöksverksamhet med praktikinära forskning*. U2015/03573/UH, U2017/01129/UH. Stockholm: Utbildningsdepartementet. Hämtad 2020-08-26, <https://www.regeringen.se/49ba4e/contentassets/ed0440fcdfde445ca40cb470c3eed7fc/uppdrag-om-forsoksverksamhet-med-praktiknara-forskning.pdf>

van Schaik, Patrick, Volman, Monique, Admiraal, Wilfried & Schenke, Wouter (2018). Barriers and conditions for teachers' utilisation of academic knowledge. *International Journal of Educational Research*, 90(2018), 50-63.
<https://doi.org/10.1016/j.ijer.2018.05.003>